

Załącznik nr 3

Poznań, 30 kwietnia 2019 r.

dr Krzysztof Urbaniak
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Zakład Systemów Politycznych

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko: KRZYSZTOF URBANIAK

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i rodzaju ich uzyskania oraz tytuł rozprawy doktorskiej

- Dyplom magistra prawa uzyskany na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 2004 roku. Pracę maderską obroniłem 10 maja 2004 roku z wynikiem bardzo dobrym. Promotorem mojej pracy maderskiej był prof. dr hab. Artur Nowak-Far.
- Dyplom magistra nauk politycznych uzyskany na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego w 1994 roku. Pracę maderską obroniłem 24 października 2004 roku z wyróżnieniem (*summa cum laude*). Promotorem mojej pracy maderskiej był prof. dr hab. Stanisław Gebethner.
- Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce nadany uchwałą Rady Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 7 lipca 2010 roku (tytuł rozprawy: *Rządy gabinetu czy premiera? Studium o brytyjskim systemie politycznych i ustroju konstytucyjnym*, promotor: prof. dr hab. Stanisław Gebethner, recenzenci: prof. UAM dr hab. Tadeusz Wallas, prof. UW dr hab. Zbigniew Kiełmiński).
- Tytuł zawodowy radca prawny na podstawie uchwały nr 139/VI/2008 Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Poznaniu z dnia 4 czerwca 2008 roku w sprawie wpisu na listę radców prawnych.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

- od marca 1995 roku do września 2008 roku byłem zatrudniony w Zakładzie Systemów Politycznych Instytutu Nauk Politycznych Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego,
- od października 2010 roku jestem zatrudniony w Zakładzie Systemów Politycznych Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 r., nr 65, poz. 595 ze zm.)

a) autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa

Osiągnięciem, które w mojej ocenie spełnia kryteria określone w art. 16 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 r., nr 65, poz. 595 ze zm.), tj. zostało uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora i stanowi znaczny wkład w rozwój określonej dziedziny naukowej, jest monografia pt. *Reformy systemu wyborczego do Brytyjskiej Izby Gmin w XXI wieku. Ciągłość i zmiana w prawie wyborczym i praktyce ustrojowej*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2019, s. 261 (ISBN 978-83-65988-28-7), poświęcona problematyce przemian prawa wyborczego i praktyki ustrojowej współczesnego Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

b) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Książka pt. *Reformy systemu wyborczego do Brytyjskiej Izby Gmin w XXI wieku. Ciągłość i zmiana w prawie wyborczym i praktyce ustrojowej*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2019, s. 261, jest pierwszym monograficznym opracowaniem poświęconym problematyce brytyjskiego prawa wyborczego w polskiej literaturze przedmiotu. W monografii przedstawiono analizę reform systemu wyborczego do brytyjskiej Izby Gmin w XXI wieku. Publikacja ma charakter konstytucyjnoprawny, jednak ze względu na zawartą w niej problematykę w pracy poruszone zostały również aspekty polityczne i historycznoprawne prezentowanych zagadnień. Podstawowym celem pracy raz osią rozważań była próba odpowiedzi na pytanie o skalę przemian dotyczących brytyjski system wyborczy w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. W obiegu naukowym często można było spotkać się bowiem z opinią, że system ten skutecznie opiera się większym zmianom i pozostaje w podstawowym zakresie niezmienny od dekad. Niemniej ważne było zbadanie natury wprowadzanych reform, szczególnie z punktu widzenia zachowania ciągłości instytucjonalnej i prawnej systemu wyborczego, sięgającego korzeniami średniowiecza. Ocenie poddano hipotezę, że w systemie tym z jednej strony szanuje się tradycję i ukształtowane przez wieki zasady, z drugiej zaś czyni się zadość zmieniającym się wymaganiom życia politycznego i

społecznego. Punktem wyjścia do rozważań jest stwierdzenie, że brytyjski system wyborczy zachowuje niespotykaną ciągłość instytucji, ale cechuje go także pragmatyzm i elastyczne dostosowywanie się do zmieniającej się sytuacji społecznej i politycznej. Wynik referendum w sprawie reformy systemu wyborczego każe także postawić hipotezę o pragmatycznym konserwatyzmie brytyjskiego społeczeństwa w sprawach ustrojowych. Specyficzne postrzeganie przez Brytyjczyków rzeczywistości społecznej połączone z przywiązaniem do tradycji powoduje, że gotowi są oni na wprowadzanie nowych instytucji prawnych jedynie w sytuacji, w której uważają je za zrozumiałe, korzystne i niezbędne. Podejmując decyzje, kierują się także lojalnością w stosunku do partii politycznych, które są im najbliższe. Dzieje się tak pomimo kryzysu związanego z kurczeniem się bazy członkowskiej ugrupowań partyjnych, co świadczy o tym, że nadal są one mocno zakorzenione w społeczeństwie Zjednoczonego Królestwa.

W celu szczegółowego przeanalizowania ww. zagadnień praca została podzielona na sześć rozdziałów. Rozdział pierwszy – *System wyborczy do Izby Gmin* – otwierający książkę, zawiera analizę historyczno-prawną genezy i ewolucji systemu wyborczego w Wielkiej Brytanii do czasów współczesnych. Dla dalszych rozważań konieczne było przedstawienie historycznych uwarunkowań wybranych instytucji prawa wyborczego, po to aby nakreślić precyzyjnie ich specyfikę. W dalszej części rozdziału skoncentrowano się na przedstawieniu podstawowych zasad prawa wyborczego. Ta część pracy w pewnym zakresie ma charakter deskryptywny, bowiem dla klarowności wywodu należało przedstawić w sposób opisowy zasadnicze elementy prawa wyborczego do Izby Gmin. Następnie skoncentrowano się na konstytucyjnych konsekwencjach prawa wyborczego, w szczególności w zakresie wpływu na kształt systemu partyjnego oraz reguł formowania rządu. Rozdział zamykają rozważania dotyczące różnych systemów wyborczych stosowanych na Wyspach Brytyjskich. Pokazują one, że od ponad 20 lat większościowy system wyborczy funkcjonuje w otoczeniu różnych systemów elektoralnych, a wyborca niejednokrotnie uczestniczy w wyborach według różnych zasad ustalania ich wyniku.

Kolejny rozdział, pt. *Zasada większości względnej. Założenia, praktyka ustrojowa i próba zmiany*, koncentruje się na najważniejszym elemencie systemu wyborczego do Izby Gmin, jakim jest zasada większości względnej. Szczegółowej analizie poddano założenia oraz praktyczne aspekty funkcjonowania tej zasady. Osobną część poświęcono na skutki, jakie wywiera stosowanie zasady większości względnej na rzeczywistość ustrojową Zjednoczonego Królestwa w dwóch płaszczyznach – w odniesieniu do indywidualnego okręgu wyborczego

oraz dla całego państwa. W dalszej części omówiono historię sporu o kształt systemu ustalania wyników wyborów oraz przedstawiono projekty jego reform. Następnie przedstawiono propozycję reformy systemu z 2011 r. oraz podjęto rozważania dotyczące referendum jako instrumentu wprowadzania fundamentalnych zmian w systemie wyborczym. Rozdział kończy próba odpowiedzi na pytanie, dlaczego zaproponowana zmiana systemu wyborczego zakończyła się fiaskiem.

W rozdziale trzecim przedstawiono problematykę sporu o sposób regulacji pełnomocnictw Izby Gmin. Przeanalizowano tradycyjne zasady określania pełnomocnictw Izby, w tym w szczególności problematykę formalnej strony realizacji tego uprawnienia oraz ich praktycznej realizacji przez szefa rządu. Oceniono tezę, że przeniesienie w praktyce uprawnienia do rozwiązywania Izby Gmin na premiera powodowało wyraźne uprzywilejowanie partii rządzącej. W dalszej części rozdziału przedstawiono założenia reformy, którą wprowadzono sztywną kadencję parlamentu. Szczególną uwagę zwrócono na konstytucyjne implikacje wprowadzonych zmian, w szczególności dla konwenansowych reguł odpowiedzialności politycznej rządu. Rozdział kończą rozważania na temat prawnych możliwości przywrócenia stanu prawnego sprzed reformy.

W kolejnym rozdziale dokonano szczegółowej analizy roli i znaczenia okręgów wyborczych w wyborach do Izby Gmin. W systemie opartym na okręgach jednomandatowych ich struktura, zasady tworzenia i weryfikacji oraz różnice w liczebności wyborców mogą decydować o końcowym sukcesie lub porażce wyborczej. W rozdziale przedstawiono genezę i ewolucję podziału na okręgi wyborcze. Zwrócono także uwagę, iż zasadniczy wpływ na rozumienie instytucji okręgów wyborczych miała reforma z 1885 r., która ugruntowała tradycyjne postrzeganie reprezentacji politycznej jako przedstawicielstwa terytorialnego. W tej części rozdziału zwrócono także uwagę na często pomijany fakt, że podział na jednomandatowe okręgi wyborcze jest jak na warunki brytyjskiego prawa wyborczego dość młody, bo ma raptem niecałe 150 lat, nie jest też uwarunkowany tradycją, tylko jest efektem podjętej w parlamencie decyzji politycznej. W dalszej części rozdziału przedstawiono przyczyny oraz podstawowe założenia reformy podziału na okręgi wyborcze. Rozdział kończy omówienie procesu tworzenia struktury okręgów wyborczych prowadzonego na podstawie nowych regulacji ustawowych.

Rozdział piaty monografii dotyczy regulacji prawnych oraz praktyki ustrojowej stosowania w wyborach parlamentarnych instytucji głosowania korespondencyjnego. Przedstawiono w nim podstawowe formy oraz zasady głosowania w wyborach do Izby Gmin.

Następnie przybliżono specyfikę brytyjskiego modelu tajności głosowania, podnosząc, że nie spełnia on nowoczesnych standardów ochrony poufności głosu. W dalszej części rozdziału przedstawiono genezę oraz praktyczną realizację idei upowszechnienia głosowania korespondencyjnego. Postępujące popularyzowanie się tej instytucji wpłynęło na tradycyjne reguły przeprowadzania procesu wyborczego oraz odmieniło obraz wyborów w Wielkiej Brytanii. Obecnie, co warto zaznaczyć, jeden na pięciu wyborców brytyjskich oddaje swój głos korespondencyjnie. Rozdział kończą rozważania nad wpływem wprowadzonej reformy na frekwencję w wyborach parlamentarnych.

Ostatni rozdział – *Instytucja recall election jako mechanizm odwołania posła do Izby Gmin* – zawiera analizę nowych regulacji ustawowych dotyczących wprowadzenia instytucji *recall election*. Rozdział rozpoczynają rozważania dotyczące istoty tej instytucji i jej roli w systemie konstytucyjnym państwa. Następnie przeanalizowano tradycyjne formy zakończenia pełnomocnictw poselskich w Wielkiej Brytanii. W dalszej części przedstawiono genezę wprowadzenia *recall election* na Wyspach oraz konsekwencje przyjętego modelu ustrojowego tej instytucji. Osobną część rozdziału poświęcono również na omówienie przesłanek oraz trybu postępowania w sprawie odwołania posła. Rozdział zamykają analizy dotyczące praktycznego stosowania tej instytucji.

Podstawowy trzon niezbędny do przygotowania niniejszej monografii stanowiły źródła prawa brytyjskiego oraz anglosaska literatura przedmiotu. Poza opracowaniami drukowanymi wykorzystano także bardzo liczne materiały umieszczone w internecie. Podkreślić należy, że szczególnie pomocne były opracowania i analizy znajdujące się w serwisie internetowym parlamentu brytyjskiego.

Poczynione w monografii wielowątkowe rozważania upoważniają do przyjęcia następujących wniosków:

1. Zakres i różnorodność wprowadzanych od początku XXI wieku reform systemu wyborczego w Zjednoczonym Królestwie, zdecydowanie przeczy twierdzeniom, o niezmienności systemu wyborczego do Izby Gmin. Wprawdzie zasadniczy element systemu, czyli zasada większości względnej została obroniona przez społeczeństwo w referendum, to jednak inne wprowadzone reformy zmieniły obraz wyborów parlamentarnych, dostosowując go do zmieniającej się sytuacji społecznej i oczekiwań wyborców na Wyspach.
2. Reformą mającą bardzo duży wpływ na zmianę tradycyjnego oblicza brytyjskich wyborów było wprowadzenie głosowania korespondencyjnego na żądanie. Obecnie co piąty wyborca

oddaje swój głos korespondencyjnie, a odsetek ten wzrasta w każdych kolejnych wyborach i należy oczekiwać dalszego upowszechniania się tej formy partycypacji wyborczej Brytyjczyków. Ważąc z jednej strony przywiązanie do tradycyjnej formy głosowania, a z drugiej troskę o poziom frekwencji wyborczej, zdecydowano się na Wyspach na dokonanie odstępstwa od historycznie ukształtowanych reguł i wprowadzono udogodnienia w korzystaniu z czynnego prawa wyborczego, dając możliwość głosowania nieosobistego na żądanie. Jest to rozwiązanie na wskroś nowoczesne, ukazujące, że brytyjskie prawo wyborcze, gdy znajduje to uzasadnienie, potrafi dostosować się do oczekiwań wyborców.

3. Dużą zmianą ustrojową, choć niewywierającą znaczących skutków politycznych, jest wprowadzenie regulacji umożliwiającej odwołanie posła w procedurze *recall election*. Wprowadzenie tej instytucji było efektem skandalu związanego z ujawnieniem praktyki pokrywania prywatnych wydatków z pieniędzy publicznych. Ujawnienie tych faktów wywołało falę oburzenia społecznego i stało się asumptem do stworzenia instytucji pozwalającej egzekwować w trakcie kadencji odpowiedzialność parlamentarzystów za naruszenie standardów i zasad etycznych. Nie zdecydowano się jednak na wprowadzenie rozwiązań, które pozwoliłyby na uruchomienie mechanizmu *recall* jedynie na podstawie zebranych przez wyborców podpisów. Zrywałoby to z tradycyjną formułą wolnego mandatu i powodowało, że poseł mógłby być poddany procedurze *recall* ze względu na prowadzoną przez niego politykę lub artykułowane poglądy. Nowa instytucja może być uruchomiona jedynie w sytuacji zaistnienia enumeratywnie wskazanych przesłanek, związanych z popełnieniem przestępstwa i skazaniem oraz długotrwałym zawieszeniem w obowiązkach poselskich w drodze uchwały Izby. Analiza ustawowych przesłanek *recall* prowadzi do tezy, że nowa instytucja ma przede wszystkim służyć dyscyplinowaniu posłów, w sytuacji gdy ich zachowanie spada poniżej tradycyjnie oczekiwanych standardów parlamentarnych. Można także stwierdzić, że instytucja nie jest zagrożeniem dla klasycznej, tradycyjnie ukształtowanej w Wielkiej Brytanii koncepcji przedstawicielstwa, opartej na mandacie wolnym. Wprawdzie nowa instytucja w sensie prawnym nadaje mandatowi poselskiemu pewnych wąsko zakreślonych cech imperatywnych, to jednak nie przestaje on być w sensie ustrojowo-politycznym mandatem wolnym. Rozważając zależność między ciągłością i zmianą w kontekście cech mandatu parlamentarnego, warto zwrócić uwagę na historycznie ukształtowaną formułę rezygnacji z mandatu realizowaną tradycyjnie poprzez objęcie posady zarządcy dóbr królewskich. Pokazuje ona bowiem przywiązanie Brytyjczyków do tradycji i zakorzenionych historycznie reguł oraz umiejętność dostosowywania ich do zmieniającej się

rzeczywistości politycznej, tak aby tę tradycję chronić. Gdy w 2010 r. okazało się, że poseł G. Adams, będący irlandzkim republikaninem, nie wystąpi o nadanie urzędu koronnego ani go nie przyjmie, w obronie tradycyjnych zasad dotyczących rezygnacji z mandatu wystąpił spiker Izby J. Bercow. Stwierdził on mianowicie w oficjalnym oświadczeniu na forum Izby Gmin, że został formalnie notyfikowany, że G. Adams został powołany do godności zarządcy dóbr królewskich, co skutkuje wygaśnięciem mandatu poselskiego. Działanie spikera spotkało się z powszechną akceptacją i poparciem.

4. W 2011 r. w Zjednoczonym Królestwie wprowadzono sztywną, pięcioletnią kadencję Izby Gmin. Było to wydarzenie epokowe, zmieniające tradycyjnie ukształtowane elastyczne zasady określania pełnomocnictw parlamentarnych. Reforma co do zasady formalnie osłabiła pozycję ustrojową premiera, odbierając mu uprawnienie do określania daty wyborów parlamentarnych. Dokonując analizy okoliczności wprowadzenia tej reformy, należy wskazać, że dążyli do niej Liberalni Demokraci, którzy widzieli w tej zmianie gwarancję dla utrzymania swojej pozycji koalicjanta do końca pięcioletniej kadencji Izby (2010-2015). Liczyli także, że w tym okresie uda się im doprowadzić do zmiany systemu wyborczego *sensu stricto*, co z kolei zwiększy ich szanse na udział w sprawowaniu władzy w kolejnej kadencji. Konserwatyści zgodzili się na wprowadzenie sztywnej kadencji, gdyż była to cena za zgodę liberałów na priorytetową dla torysów reformę okręgów wyborczych. W niekorzystnej strukturze okręgów konserwatyści upatrywali bowiem główny czynnik osłabiający ich szanse na wygranie kolejnych wyborów. Liczyli oni także na to, że nowe rozwiązania ustawowe kształtujące zasadę sztywnej kadencji, w sytuacji tradycyjnego postrzegania instytucji rozwiązania Izby Gmin jako odwołania się do woli narodu, spowodują, że w sytuacji wystąpienia determinacji premiera do doprowadzenia do wcześniejszych wyborów, będzie on w stanie przeforsować samorozwiązanie Izby Gmin. Jak pokazał precedens z 2017 r., premier T. May pomimo nowych ram ustawowych dotyczących sztywnej kadencji parlamentu bez większego trudu przeforsowała rozpisanie przyspieszonych wyborów. Jednak negatywna ocena wprowadzonej reformy wynika przede wszystkim z niedostosowania nowych regulacji do ukształtowanych historycznie konwenansowych reguł odpowiedzialności politycznej rządu. Na tym tle mogą rodzić się poważne komplikacje polityczne. Dlatego też Partia Konserwatywna w swoim manifestie wyborczym z 2017 r. zapowiedziała uchylenie wprowadzonej reformy kadencyjności Izby Gmin. Pytanie, które się narzuca, dotyczy tego, czy rząd zdecyduje się powrócić do tradycyjnej formuły opartej na prerogatywie i aktywnym udziale premiera w podejmowaniu decyzji o rozwiązaniu

parlamentu czy też zostanie uchwalona nowa ustawa adaptująca w całości lub w części poprzednio obowiązujące reguły elastycznej kadencji.

5. Reformą mającą największe znaczenie z punktu widzenia ustalenia wyników wyborów jest zmiana reguł tworzenia i przebudowa struktury okręgów wyborczych. W każdym systemie wyborczym podział na okręgi wyborcze jest kwestią o niebagatelny znaczeniu. Precyzyjne wyznaczenie granic okręgów i określenie ich liczebności jest kwestią polityczną o podstawowym znaczeniu, determinującą nierzadko ostateczny wynik wyborów parlamentarnych. Przez ponad 100 lat zasady podziału państwa na okręgi wyborcze objęte były konsensem dwóch największych partii politycznych. Tradycyjnie ukształtowane reguły tworzenia okręgów oraz niezależne komisje ds. granic wyznaczały akceptowalne ramy tego konsensu. Dającą się zauważyć na początku XXI wieku wyraźna stronniczość podziału na okręgi wyborcze na rzecz Partii Pracy spowodowała złamanie funkcjonującego porozumienia. Partia Konserwatywna, która znacząco traciła na obowiązującym podziale, po przejęciu władzy w 2010 r. zapowiedziała przeprowadzenie gruntownej reformy zasad tworzenia okręgów wyborczych, dążąc do zrównania ich wielkości oraz redukując ich liczbę. Już w trakcie tworzenia nowej mapy okręgów reforma została zablokowana przez Liberalnych Demokratów, którzy uczynili to w odwecie za wstrzymanie przez torysów reformy Izby Lordów. Po objęciu samodzielnych rządów przez konserwatystów w 2015 r. dokończono pracę nad nową strukturą okręgów, która najprawdopodobniej wejdzie w życie przed kolejnymi wyborami parlamentarnymi. Na uwagę zasługuje to, że wprowadzając reformę, zdecydowano się na maksymalne zrównanie okręgów wyborczych kosztem tradycyjnie ukształtowanych więzi lokalnych czy też granic jednostek samorządu terytorialnego. Było to, jak należy sądzić, efektem przyjęcia założenia, że takie działanie całkowicie zniweluje uprzywilejowanie laburzystów wynikające z poprzedniego podziału.

6. Najważniejsza i najbardziej doniosła z reform brytyjskiego systemu wyborczego dotyczyła zastąpienia zasady większości względnej głosowaniem alternatywnym. Proponowana zmiana zakładała odejście od tradycyjnej formuły sięgającej korzeniami czasów średniowiecznych. W Zjednoczonym Królestwie w wyborach do Izby Gmin obowiązuje zasada większości względnej. Zgodnie z nią zwycięzcą w okręgu jest kandydat, który otrzymał największą liczbę głosów. Zasada ta w praktyce podtrzymuje system partyjny dwóch partii dominujących i dyskryminuje, jeśli chodzi o liczbę zdobytych mandatów, partie trzecie. Nic też dziwnego w tym, że warunkiem przystąpienia przez Liberalnych Demokratów do koalicji rządowej w 2010 r. było poddanie pod referendum propozycji zmiany systemu wyborczego *sensu stricto*.

W wyniku negocjacji koalicyjnych ustalono, że przedmiotem referendum będzie przyjęcie zasady głosowania alternatywnego. Był to kompromis, w którym konserwatyści broniący obowiązującego systemu zgodzili się na głosowanie powszechne, natomiast liberałowie zrezygnowali z postulatu wprowadzenia zasady proporcjonalności. Torysi liczyli, że społeczeństwo nie zagłosuje na trudną do wytłumaczenia zasadę głosowania alternatywnego, zaś liberałowie mieli nadzieję, że wprowadzenie nowego systemu uprawdopodobni kolejną sytuację braku jednopartyjnej większości w Izbie i spowoduje, że jako konieczni koalicjanci będą oni posiadali wystarczającą siłę polityczną, by forsować zmianę wprowadzającą zasadę proporcjonalności.

Referendum w sprawie zmiany systemu wyborczego i zastąpienia zasady większości względnej głosowaniem alternatywnym zakończyło się niepowodzeniem. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy doszukiwać się w tym, że proponowana opcja nie wprowadzała nowej jakości. Przedstawiony pod głosowanie powszechne system także zaliczany był do systemów większościowych, a przeprowadzone symulacje podziału mandatów w kolejnych wyborach wskazywały, że efekty zastosowania obu systemów znacząco się nie różnią. Proponowany nowy system ustalania wyników wyborów nie był ani zrozumiały, ani niezbędny. Niebagatelne znaczenie dla wyniku referendum miało przywiązanie wyborców do tradycyjnej, łatwej do zrozumienia zasady większości względnej, połączone z historycznie ugruntowanym poglądem ustrojowym, że wybory przede wszystkim służą wyłonieniu *workable majority*, czyli stworzeniu realnych podstaw trwałej, stabilnej większości rządowej, a nie jak najwierniejszemu odwzorowaniu układu sił w społeczeństwie, z czym utożsamiali, dodajmy że błędnie, nowo proponowany system. Badania dowodzą także, że wyborcy, podejmując decyzję, kierowali się w dużej mierze lojalnością wobec partii, które popierali i z poglądami których się utożsamiali. Świadczy to, przy generalnej tendencji do kurczenia się bazy członkowskie brytyjskich partii politycznych, o cały czas silnym zakorzenieniu partii politycznych w społeczeństwie Zjednoczonego Królestwa. Wszystko to dowodzi pragmatycznego konserwatyzmu brytyjskiego społeczeństwa w sprawach ustrojowych. Jego przywiązanie do tradycji i sprawdzonych rozwiązań powoduje, że gotowi są oni na wprowadzanie nowych instytucji prawnych jedynie w sytuacji, w której uważają je za zrozumiałe, niezbędne i w ich ocenie korzystne dla państwa.

7. Przeanalizowawszy reformy i propozycje reform prawa wyborczego będące przedmiotem sporów ustrojowych w Zjednoczonym Królestwie od początku XXI wieku, można postawić tezę, że głównym rysem rządzącym procesami zmian było zachowanie ciągłości

instytucjonalnej i prawnej w systemie wyborczym. W systemie brytyjskim z jednej strony szanuje się tradycję i ukształtowane przez wieki zasady sięgające czasem średniowiecza, a z drugiej zaś czyni się zadość zmieniającym się wymaganiom życia politycznego i społecznego, ale tylko wtedy, gdy pozostają one w zgodzie ze specyficznym rozumieniem pragmatyzmu oraz uznaje je się za potrzebne i zrozumiałe. Z poddanych analizie w monografii pięciu reform systemu wyborczego jedynie dwie: upowszechnienie głosowania korespondencyjnego oraz procedura odwołania posła, zostały w pełni wprowadzone w życie i spotkały się z powszechną akceptacją społeczną. Od początku ich wprowadzania panował wokół nich konsens polityczny i nie postrzegano ich jako elementu mogącego mieć wpływ na kształt sceny politycznej. Reforma okręgów wyborczych, forsowana przez torysów, jeśli nie dojdzie niespodziewanie do przyspieszonych wyborów parlamentarnych, najprawdopodobniej wejdzie w życie. Pamiętać należy, że reforma ta wprowadza sprawiedliwy podział na okręgi wyborcze, realizujący zasady równości materialnej i w związku z tym nie jest postrzegana jako *stricte* partyjna inicjatywa. Z kolei reformę kadencji Izby Gmin ocenić należy negatywnie. Praktyka ustrojowa pokazała, że zmiana reguł dotyczących pełnomocnictw parlamentu nie spełniła pokładanych w niej nadziei. Stworzyła za to pola potencjalnych kryzysów ustrojowych, związanych z ukształtowaną przez reguły konwenansowe odpowiedzialnością polityczną rządu przed parlamentem. Obecnie rządzący konserwatyści zapowiedzieli w kampanii przed ostatnimi wyborami parlamentarnymi cofnięcie reformy i należy oczekiwać, że w najbliższym czasie zostanie wprowadzony pod obrady parlamentu projekt ustawy uchylający zasadę sztywnej kadencji parlamentu jako instytucji nieprzystającej do elastycznej natury ustroju konstytucyjnego Zjednoczonego Królestwa. Ostatnia z reform, dotycząca zasadniczego elementu systemu wyborczego, czyli zasady, na podstawie której ustala się wynik wyborów parlamentarnych, została odrzucona zdecydowaną większością głosów w referendum. Z jednej strony powoduje to, że ewentualna próba ponownej zmiany tej zasady z całą pewnością będzie musiała być odłożona w czasie, a z drugiej strony precedens w postaci głosowania powszechnego powoduje, że propozycja takiej zmiany będzie musiała być poddana pod osąd społeczeństwa w drodze referendum.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

Moje zainteresowania i osiągnięcia w działalności naukowo-badawczej związane są z prawem konstytucyjnym. Od początku mojej pracy naukowej związany jestem ze środowiskiem konstytucjonalistów. Zakład Systemów Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego - kierowany niegdyś przez prof. Stanisława Gebethnera, mojego mistrza i promotora doktoratu

- którego byłem pracownikiem, jako jedyna uniwersytecka jednostka naukowa spoza wydziałów prawa uczestniczy na równych z innymi placówkami prawach w Zjazdach Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, i uznawany jest za jednostkę naukową prowadzącą badania nad prawem konstytucyjnym (zob.: P. Sarnecki, *Stan nauki prawa konstytucyjnego w Polsce*, „Państwo i Prawo” 2010, nr 7, s. 11-12).

Oprócz prezentowanej powyżej monografii *Reformy systemu wyborczego do Brytyjskiej Izby Gmin w XXI wieku. Ciągłość i zmiana w prawie wyborczym i praktyce ustrojowej*, przygotowałem 66 pozycji naukowych, z tego 50 po uzyskaniu stopnia doktora, które przedstawiam do oceny. W swojej działalności naukowej, w ramach prawa konstytucyjnego, wyróżniłbym kilka obszarów zainteresowań: system konstytucyjny Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, prawo wyborcze oraz władza sądownicza. Wyniki badań z każdym z tych obszarów udokumentowałam zróżnicowanymi wypowiedziami naukowymi: książkami, rozdziałami w pracach zbiorowych, artykułami w czasopismach, recenzjami, glosą oraz wystąpieniami na konferencjach naukowych.

5.1. Dorobek naukowy z zakresu prawa konstytucyjnego (system konstytucyjny Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej)

Chronologicznie pierwszą podjętą przeze mnie problematyką badawczą był system konstytucyjny Zjednoczonego Królestwa. Głównym rezultatem moich badań w tym zakresie była rozprawa doktorska zatytułowana: *Rządy gabinetu czy premiera? Studium o brytyjskim systemie politycznych i ustroju konstytucyjnym*, obroniona przed Radą Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego w 2010 roku. Rozprawa była interdyscyplinarnym studium z pogranicza prawa konstytucyjnego i ustrojoznawstwa. Celem rozprawy był opis i analiza roli premiera i gabinetu w brytyjskim systemie rządów. Szczególnym zadaniem badawczym, obok przedstawienia konstytucyjnych regulacji dotyczących wzajemnych relacji między organami władzy wykonawczej, było ukazanie ich praktycznego funkcjonowania. Głównym pytaniem badawczym, które nasunęło się przy analizie pozycji premiera i gabinetu, było to czy w wyniku ewolucji brytyjskiego systemu rządów doszło do takiego umocnienia ustrojowej pozycji premiera, kosztem innych organów władzy wykonawczej, że możemy mówić o wykształceniu się nowego podtypu systemu rządów parlamentarno-gabinetowego, opierającego się o dominującą pozycję premiera. Rozprawa pomyślana była jako głos w dyskusji nad definicją brytyjskiego systemu rządów, połączony z próbą jej podsumowania.

Jeszcze przed obroną pracy doktorskiej opublikowałem pięć pozycji z tego obszaru badań. Trzy z nich dotyczyły funkcjonowania władzy wykonawczej: *Premier w systemie organów władzy wykonawczej w Wielkiej Brytanii*, "Biuletyn Rady Legislacyjnej", 1994, nr 2, s. 228-243, gdzie zwróciłem uwagę na występującą w systemie gabinetowym tendencję do umacniania roli premiera; *Solidarna odpowiedzialność rządu w Wielkiej Brytanii*, "Ius et Administratio", 2005, nr 1, s. 133-152, w którym to artykule poddałem analizie solidarną odpowiedzialność rządu dowodząc, że w sytuacji ustabilizowanych rządów jednopartyjnych instytucja ta jest raczej instrumentem w rękach premiera, służącym do dyscyplinowania posłów z ław rządowych oraz rozdział *Formowanie rządu w Wielkiej Brytanii: wybrane problemy teorii i praktyki*, [w:] *Parlament, prezydent, rząd. Zagadnienia konstytucyjne na przykładach wybranych państw*, red. T. Mołdawa, J. Szymanek, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2008, s. 175-197, gdzie poddałem analizie formalne i nieformalne elementy procesu formowania rządu, pokazując, że dominującą pozycję w tym procesie posiada premier. Obok przedstawionych pozycji opublikowałem także analizę funkcjonowania systemu wyborczego do Izby Gmin: *Prawo wyborcze do parlamentu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii*, [w:] *Prawo wyborcze do parlamentów wybranych państw europejskich*, red. S. Grabowska, K. Skłodowski, Zakamycze, Kraków 2006, s. 42-60, a także recenzję książki A. Bisztygi, *Oddziaływanie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka na wewnętrzny porządek prawny Zjednoczonego Królestwa*, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. W. Korfańtego, Katowice 2008, s. 376, "Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2011, nr 1, s. 253-258.

Po uzyskaniu stopnia doktora kontynuowałem swoje badania nad ustrojem brytyjskim, czego dowodem są kolejne moje publikacje dotyczących różnych aspektów jego funkcjonowania: opracowanie *Projekt bezpośrednich wyborów do brytyjskiej Izby Lordów*, [w:] *Prawo wyborcze i wybory. Doświadczenia dwudziestu lat procesów demokratyzacyjnych w Polsce*, red. A. Stelmach, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2010, s. 271-281, gdzie poddałem analizie projekty dotyczące wprowadzenia bezpośrednich wyborów do izby wyższej parlamentu brytyjskiego oraz rozdział *Ewolucja zaplecza doradczo-urzędniczego premiera jako element redefinicji brytyjskiego systemu rządów*, [w:] *Parlamentarny system rządów. Teoria i praktyka*, red. T. Mołdawa, J. Szymanek, M. Mistygacz, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2012, s. 259-271, w który ukazałem rozrost zaplecza merytorycznego szefa rządu, który służy mu do realizowania dominującej pozycji w systemie rządów. W kolejnym rozdziale - *Hung parliament. Konstytucyjne zasady tworzenia*

rządu przy braku jednopartyjnej większości parlamentarnej w brytyjskiej Izbie Gmin, [w:] *Konstytucja – wybory – partie*, red. A. Materska-Sosnowska, K. Urbaniak, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2013, s. 163-181, omawiam szczegółowo problematykę tworzenia rządu w sytuacji nierozstrzygniętych wyborów parlamentarnych. Z kolei w rozdziale - *Wielka Brytania*, [w:] *Niedemokratyczne wymiary demokratycznych wyborów*, red. J. Szymanek, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016, s. 455-484, dokonuję pogłębionej analizy tych elementów systemu wyborczego do brytyjskiej Izby Gmin, które postrzegać można jako niedemokratyczne. Obok wymienionych prac opublikowałem także analizę brytyjskiego modelu instytucji immunitetu parlamentarnego - *Immunitet parlamentarny w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej*, [w:] *Immunitet parlamentarny w wybranych państwach europejskich*, red. S. Grabowska, J. Juchniewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, s. 310-322. W 2016 r. opublikowałem także głosę do precedensowego wyroku Wysokiego Trybunału, dotyczącego legalności prowadzonej przez rząd procedury wystąpienia z Unii Europejskiej - *Glosa do wyroku Wysokiego Trybunału, Wydział Ławy Królewskiej (High Court of Justice, Queen's Bench Division Court)*, z dnia 3 listopada 2016 r., „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 5, s. 311-319. W 2018 r. opublikowałem dwa opracowania dotyczące roli prawa i norm pozaprawnych w brytyjskim systemie konstytucyjnym: *Wybór spikera brytyjskiej Izby Gmin w świetle prawa, zwyczajów i praktyki parlamentarnej*, [w:] *Dookoła Wojtek... Księga pamiątkowa poświęcona Doktorowi Arturowi Wojciechowi Preisnerowi*, red. R. Balicki, M. Jabłoński, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Prawnicza, Wrocław 2018, s. 633-644 oraz *Między kulturą polityczną a kulturą prawną. O roli i znaczeniu konwenansów konstytucyjnych w ustroju Wielkiej Brytanii*, [w:] *Kultura polityczna. W poszukiwaniu nowego paradygmatu*, red. A. Stelmach, M. Lorenc, M. Łukaszewski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2018, s. 329-336. Obok przedstawionych pozycji opublikowałem także dwie recenzje monografii: (rec.) V. Bogdanor, *Coalition and the Constitution*, Hart Publishing, Oxford 2011, s. 148, „Przegląd Sejmowy” 2012, nr 2, s. 243-247 oraz (rec.) Ł. Daniel, *Izba Lordów w parlamentarystyce brytyjskiej*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2014, s. 376, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2014, nr 4, s. 159-164.

Prowadząc badania nad brytyjskim systemem konstytucyjnym wygłosiłem także na ogólnokrajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych 14 referatów dotyczących różnych aspektów jego funkcjonowania. Duża część z nich dotyczyła problematyki brytyjskiego prawa wyborczego, będąc sposobnością dzielenia się wynikami badań i

elementem przygotowania do napisania monografii habilitacyjnej: *Perspektywy reformy prawa wyborczego do Izby Gmin* – Konferencja Naukowa: Zjednoczone Królestwo po wyborach parlamentarnych 2010 r. – Uniwersytet Warszawski, Warszawa 15-16 września 2010 r.; *Wybory z 2010 roku a reforma prawa wyborczego do Izby Gmin* – Wybory 2010. Media, prawo, społeczeństwo – Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 11-12 maja 2011 r.; *Reforma prawa wyborczego do Brytyjskiej Izby Gmin z 2011 roku* – Problemy ewolucji prawa i systemów wyborczych w Polsce i Europie – V Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego, UAM, Gułtowy k/Poznań, 27-28 marca 2012 r.; *Referendum w brytyjskiej praktyce konstytucyjnej* – Konferencja Naukowa: Partycypacja obywateli w procesie podejmowania decyzji politycznych. Doświadczenia państw Europy Zachodniej oraz Środkowo-wschodniej, Collegium Polonicum, Słubice 29-30 maja 2014 r.; *Instytucja Recall election w brytyjskim prawie parlamentarnym* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Partycypacja obywateli w procesie podejmowania decyzji politycznych. Aktywność vs. bierność polityczna w Polsce i w Europie, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Collegium Polonicum, Słubice 28-29 maja 2015 r.; *Okręg wyborczy w brytyjskim prawie wyborczym*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Wybory i prawo wyborcze. Zagadnienia teorii i praktyki, Zakład Systemów Politycznych UAM, Państwowa Komisja Wyborcza, Krajowe Biuro Wyborcze, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu, Poznań, 25-26 października 2017 r.; *Prawo do głosowania w wyborach do brytyjskiej Izby Gmin. Ramy konstytucyjne a praktyka* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Ewolucja Systemu Politycznego: Demokracja przedstawicielska vs. Demokracja bezpośrednia w Polsce i Europie, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Collegium Polonicum, Słubice 30 listopada-1 grudnia 2017 r. W innych referatach poruszałem problematykę wybranych elementów brytyjskiego systemu konstytucyjnego: *Cechy brytyjskiego systemu rządów* – Systemy rządów w państwach europejskich – II Seminarium Młodych Badaczy Prawa Konstytucyjnego, Gdynia 5-7 października 2010 r.; *Partycypacyjny model wyboru liderów partii politycznych na przykładzie Wielkiej Brytanii* – Partie polityczne przełomu XX i XXI wieku. Kondycja, kierunki rozwoju i perspektywy – Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych – Sekcja „Partie i systemy partyjne”, Lubostron, 21-22 września 2011 r.; *Proces dewolucji w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej*, IX Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego, Chorzów-Katowice, 4-6 marca 2014 r.; *System rządów w brytyjskiej praktyce konstytucyjnej*, LVI Zjazd Katedr i Zakładów Prawa

Konstytucyjnego, Wydział Prawa i Administracji UMCS, Lublin, 29-31 maja 2014 r.; *Prawo do sądu w Wielkiej Brytanii* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Prawo do sądu w teorii i praktyce, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 21-23 października 2015 r.; *Kultura polityczna, kultura prawna oraz normy niepisane konstytucji jako element ustroju politycznego na przykładzie Wielkiej Brytanii* – XV Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego: Instytucje i rozwiązania prawne państw obcych i możliwość zastosowania ich w polskich warunkach, Katedra Prawa Konstytucyjnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki, Sulejów 26-28 kwietnia 2017 r.; *Zasada apolityczności i bezstronności Speakera brytyjskiej Izby Gmin*, XVII Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego, pt. Aktualne problemy współczesnego parlamentaryzmu, Lublin, 18-20 kwietnia 2018 r.

5.2. Dorobek z zakresu prawa konstytucyjnego (prawo wyborcze)

Drugi nurt, będący przedmiotem moich badań, stanowią zagadnienia związane z prawem wyborczym. W tym nurcie pierwszym polem badawczym, które chcę przedstawić jest prawo wyborcze do Parlamentu Europejskiego.

Badania nad prawem wyborczym do Parlamentu Europejskiego podjąłem dzięki stypendium naukowemu, które uzyskałem na Wolnym Uniwersytecie w Brukseli w 1999 r. Efekty moich badań udokumentowałem w szeregu publikacji naukowych oraz ekspertyz sporządzonych dla organów odpowiedzialnych za przygotowanie polskiej ustawy wyborczej do Parlamentu Europejskiego. Wspólnie z prof. Stanisławem Gebethnerem podjęliśmy pionierskie badania nad tym zagadnieniem. Pierwsze efekty swych prac przedstawiliśmy w referacie: *Przyszły polski system wyborczy do Parlamentu Europejskiego w świetle analizy prawnoporównawczej* wygłoszonym na XLIII Ogólnopolskiej Konferencji Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego - Akcesja do Unii Europejskiej a Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, zorganizowanej przez Uniwersytet Rzeszowski w Polańczyku w 2001 roku. Dalsze wyniki naszych badań ogłosiliśmy we wspólnym artykule: *Przyszły polski system wyborczy do Parlamentu Europejskiego w świetle prawa wspólnotowego i analizy prawnoporównawczej*, "Przegląd Legislacyjny", 2003, nr 1. Prowadzone wspólnie z prof. S. Gebethnerem studia nad europejskim prawem wyborczym zostały zauważone przez przedstawicieli administracji centralnej odpowiedzialnych za przygotowanie procesu akcesji Polski do UE, czego efektem było powierzenie nam zadania przygotowania projektu ustawy o wyborze członków Parlamentu Europejskiego, który to projekt stał się następnie podstawą obowiązującej w latach 2004-2011 ustawy. Zaproponowane przez nas rozwiązania systemu

wyborczego *sensu stricto* zostały także inkorporowane do obowiązującego obecnie Kodeksu wyborczego i obowiązują do dziś. W sumie problematyce prawa wyborczego do Parlamentu Europejskiego poświęciłem 8 artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych. Obok wskazanego wyżej artykułu są nimi: *Prawa wyborcze obywateli Unii Europejskiej w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, "Przegląd Europejski", 2003, nr 2, s. 87-102 oraz *European Citizen's Electoral Rights and Free Movement of Persons in European Union*, [w:] *The 2004 Enlargement's Influence on the labour market in European Union*, red. J. Babiak, Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań-Słubice 2007, s.107-116, gdzie poddałem analizie problematykę korzystania przez obywateli Unii niebędących obywatelami państwa w którym przebywają praw wyborczych w wyborach europejskich; *Europa-Wahlen in Polen*, [w:] *Europawahlen 2004 in Ostmitteleuropa*, "Studien des Instituts für den Donauraum und Mitteleuropa", 2004, nr 3 (wspólnie z S. Sulowskim), w którym dokonaliśmy analizy wyborów europejskich w Polsce; *Podstawowe założenia polskiego prawa wyborczego do Parlamentu Europejskiego (wybrane problemy)*, [w:] *Aktualne problemy prawa w Republice Słowackiej i Rzeczypospolitej Polskiej. Międzynarodowa Konferencja Naukowa - Rzeszów, 19-21 kwietnia 2004 r.*, red. N. Bujňáková, J. Łukasiewicz, Rzeszów 2005, s. 459-468, dotyczącym ram prawnych wyborów do Parlamentu Europejskiego w Polsce. W dwóch kolejnych publikacjach podejmowałem problematykę perspektyw harmonizacji europejskiego prawa wyborczego: *2010 proposal for a modification of the electoral system for elections to the European Parliament*, "Studies of Economic and Social Processes" 2011, Europe and the World at the beginning of the XXI Century, s. 59-71; *The Harmonization of the electoral law for elections to the European Parliament. Selected Issues*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 6, s. 95-113. Natomiast w pracy - *Geneza polskiego system wyborczego do Parlamentu Europejskiego*, [w:] *Człowiek, gospodarka, społeczeństwo. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Jerzemu Babiakowi*, red. T. Wallas, K. Urbaniak, K. Hajder, Wydawnictwo Naukowe WNPiD, Poznań 2019, s. 552-562, powróciłem do zagadnień dotyczących genezy polskiego systemu wyborczego do Parlamentu Europejskiego. W ramach badań nad europejskim systemem wyborczym wygłosiłem także na ogólnokrajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych 6 referatów: *Przyszły polski system wyborczy do Parlamentu Europejskiego w świetle analizy prawnoporównawczej* (wspólnie z S. Gebethnerem) - Akcesja do Unii Europejskiej a Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, XLIII Ogólnopolska Konferencja Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, Uniwersytet Rzeszowski, Polańczyk, 31 maja-2 czerwca 2001 r.; *Polityczne konsekwencje systemu wyborczego do Parlamentu Europejskiego* – Społeczeństwo obywatelskie w procesie

integracji europejskiej, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 27 marca 2009 r.; *Wybrane problemy harmonizacji prawa wyborczego do Parlamentu Europejskiego* – Europa XXI wieku. Integracja w dobie kryzysu, Europejska Konferencja Naukowa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Collegium Polonicum, Słubice 3-4 lutego 2011 r.; *Status prawny posłów do Parlamentu Europejskiego* - Europa XXI wieku. Europa i Unia Europejska wobec kryzysu. Diagnozy, rozwiązania i scenariusza na przyszłość -Europejska Konferencja Naukowa – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Collegium Polonicum, Słubice 2-3 lutego 2012 r.; *Możliwe kierunki reformy systemu wyborczego do Parlamentu Europejskiego w Polsce. Aspekty prawne i polityczne* - II Ogólnopolski Kongres Politologii – Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata, Poznań, 19-21 września 2012 r.; *Prawa wyborcze obywateli Unii Europejskiej a deficyt demokracji* – XIII Europejska Konferencja Naukowa: Europa XXI wieku. Europa i Unia Europejska wobec kryzysu. Diagnozy, rozwiązania i scenariusze na przyszłość, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Collegium Polonicum, Słubice 7-8 lutego 2013 r.

Osobnym polem zainteresowania w ramach prawa wyborczego jest specyfika prawa wyborczego do organów samorządu terytorialnego. Problematyce tej poświęcony był numer tematyczny 4/2018 „Przeglądu Prawa Konstytucyjnego”, *Prawo wyborcze do samorządu terytorialnego*, którego byłem redaktorem naukowym. Tematyce samorządowego prawa wyborczego poświęciłem 4 publikacje naukowe. Są nimi: rozdział - *Główne kierunki ewolucji samorządowego prawa wyborczego w Polsce w latach 1990 – 2010*, [w:] *Władza lokalna w procesie transformacji systemowej*, red. J. Babiak, A. Ptak, Kalisz-Poznań 2010, s. 69-85, w którym dokonuję analizy kierunków ewolucji prawa wyborczego do samorządu terytorialnego w Polsce; dwa artykuły - *Okręg wyborczy w świetle samorządowego prawa wyborczego*, „Studia Politologiczne”, 2011, vol. 22, Polskie wybory 1991-2011, red. A. Materska-Sosnowska, T. Słomka, Warszawa 2011, s. 177-192 oraz *Zasada proporcjonalności w samorządowym prawie wyborczym*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2018, nr 4, s. 37-56, w których podejmuję problematykę systemu wyborczego sensu stricto i jego wpływu na wynik wyborów oraz rozdział - *Ramy prawne prowadzenia kampanii wyborczej do organów samorządu terytorialnego*, [w:] *Promocja i rywalizacja na poziomie samorządu terytorialnego*, red. B. Nitschke, K. Glinka, Zielona Góra 2012, s. 64-81, gdzie dokonuję oceny zasady wolności prowadzenia kampanii wyborczej w świetle uregulowań Kodeksu wyborczego.

Problematyka samorządowego prawa wyborczego była również przedmiotem 13 moich wystąpień na konferencjach naukowych: *Ewolucja samorządowego prawa wyborczego w Polsce w latach 1990-2010* – Konferencja Naukowa: Władza lokalna w procesie transformacji systemowej – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Kalisz 10 września 2010 r.; *Instytucja odwołania radnego przez wyborców. Uwagi de lege ferenda na tle reformy systemu wyborczego do rad gmin* – Demokracja bezpośrednia w samorządzie terytorialnym – Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Wydział Politologii UMCS, Biłgoraj 19-20 maja 2011 r.; *Ramy prawne prowadzenia kampanii wyborczej do organów samorządu terytorialnego* – Promocja i rywalizacja na poziomie samorządu terytorialnego – Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Instytut Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra, 31 maja 2011 r., *Zasada wolności prowadzenia kampanii wyborczej w wyborach samorządowych i jej ograniczenia w świetle Kodeksu wyborczego* – Konferencja Naukowa: Komunikowanie na poziomie samorządu terytorialnego, Instytut Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 22-23 maja 2012 r.; *Między zasadą proporcjonalności a systemem większościowym. Spór o model systemu wyborczego do samorządu terytorialnego* – II Ogólnopolski Kongres Politologii – Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata, Poznań, 19-21 września 2012 r.; *Europejski model rozszerzenia praw wyborczych w wyborach samorządowych na obywateli państw trzecich. Możliwe kierunki rozwoju* – Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji 60. rocznicy wejścia w życie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka: Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka. Nowe rozwiązania – nowe wyzwania, Sejm RP, 22-23 kwietnia 2013 r.; *Wybrane elementy systemu wyborczego do sejmików województw* – Konferencja Naukowa: *Praktyczne aspekty stosowania kodeksu wyborczego w kontekście wyborów samorządowych w Polsce w 2014 r.*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 8-9 grudnia 2014 r.; *Dylematy samorządowego prawa wyborczego. Wybrane aspekty*, XI Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego: Centralizacja a decentralizacja administracji publicznej – 25 lat odnowionego samorządu terytorialnego, Uniwersytet Warszawski, Obory, 15-17 kwietnia 2015 r.; *Proporcjonalność wyborów do organów stanowiących miast na prawach powiatów a realizacja konstytucyjnej zasady równości wyborów samorządowych* – Konferencja Naukowa: Samorząd terytorialny w III Rzeczypospolitej – osiągnięcia, niepowodzenia i perspektywy rozwoju, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Poznań, 21-22 maja 2015 r.; *System wyborczy do rad powiatów w świetle Kodeksu wyborczego. Wybrane zagadnienia instytucjonalno-prawne i ich praktyczna realizacja* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Powiat w polskim systemie samorządowym, Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 18-19 czerwca 2015 r.;

Nowelizacja prawa wyborczego do organów samorządu terytorialnego z 2018 roku. Ogólnopolska Konferencja Naukowa - 60. Zjazd Katedr Prawa Konstytucyjnego, Katedra Prawa Konstytucyjnego, Uniwersytet Wrocławski, Kliczków 11-13 czerwca 2018 r.; *Prawa wyborcze w wyborach samorządowych. Rozważania wokół delimitacji zakresu politycznego pojęcia wspólnoty samorządowej*, Ogólnokrajowa Konferencja Naukowa *Samorząd w państwie demokratycznym. (Nie)ustalone granice władzy publicznej*, Jurata 26-28 września 2018 r. oraz *Spór o kształt systemu wyborczego do rad gmin*, Konferencja naukowa: *Samorząd a parlament – reprezentacja, prawotwórstwo i współpraca*, Centrum Badań nad Parlamentaryzmem UMCS, Koło Naukowe Prawa Parlamentarnego UMCS, Lublin 26 kwietnia 2019 r.

W swojej działalności badawczej w ramach zainteresowań problematyką wyborczą sporo miejsca poświęciłem podstawowym prawom wyborczym. W trzech publikacjach naukowych podjąłem wrażliwą problematykę praw wyborczych kobiet i ich realizacji: *Parytety i kwoty wyborcze a Konstytucja RP*, „Przegląd Politologiczny”, 2011, nr 2, s. 67-78; *Electoral Gender Quota Systems in European Perspective. The Principle of Equality versus Compensatory Measures*, [w:] *Some Issues on Women in Political Media and Socio-economic Space*, red. I. Andruszkiewicz, A. Balczyńska-Kosman, WNPiD UAM, Poznań 2012, s. 29-39; *Płeć a realizacja praw wyborczych*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie”, 2015, T. IX, s. 15-62. Problematyki podstawowych praw wyborczych dotyczy także rozdział - *Standardy europejskie zasady równości wyborów a polskie prawo wyborcze i praktyka ustrojowa*, [w:] *Dwadzieścia lat obowiązywania Konstytucji RP: Polska myśl konstytucyjna a międzynarodowe standardy demokratyczne*, red. J. Jaskiernia, K. Spryszak, Wydawnictwo Adam Marszałek, Kielce 2017, s. 510-524 oraz artykuł - *Prawne i praktyczne aspekty zebrania podpisów jako element prawa zgłaszania kandydata w wyborach prezydenckich. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Studia Politologiczne” 2016, vol. 42, *Instytucja prezydenta w Trzeciej Rzeczypospolitej. Model konstytucyjny i praktyka polityczna*, red. T. Słomka, Warszawa 2016, s. 35-55. W przedstawianym nurcie mieszczą się także pozycje wymienione już wcześniej: *Prawa wyborcze obywateli Unii Europejskiej w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, „Przegląd Europejski”, 2003, nr 2, s. 87-102 oraz *European Citizen's Electoral Rights and Free Movement of Persons in European Union*, [w:] *The 2004 Enlargement's Influence on the labour market in European Union*, red. J. Babiak, Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań-Słubice 2007, s.107-116.

Tematyka podstawowych praw wyborczych była również przedmiotem moich wystąpień na konferencjach naukowych: *Prawo do głosowania osób pozbawionych wolności w świetle standardów europejskich i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka* - Efektywność europejskiego systemu ochrony praw człowieka – Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji 20-lecia akcesji Polski do Rady Europy i podpisania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, Instytut Ekonomii i Administracji Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach, Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP, Sejm RP, Warszawa 18-19 kwietnia 2011 r.; *Bierne prawo wyborcze w Europie w świetle analizy prawnoporównawczej oraz standardów międzynarodowych* - Wpływ standardów międzynarodowych na rozwój demokracji i ochronę praw człowieka - Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji 15-lecia uchwalenia Konstytucji RP i 20-lecia podpisania Traktatu o Unii Europejskiej, Sejm RP, Warszawa 21-22 kwietnia 2012 r.; *Zasada wolnych wyborów a legitymizacja władzy w systemie demokratycznym* – Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Formy i sposoby legitymizacji władzy w Europie Środkowej i Wschodniej – Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Collegium Polonicum, Słubice 11-12 maja 2012 r.; *Zasada równości a system wyborczy do Senatu RP. Aspekty konstytucyjnoprawne*, Konferencja Naukowa: Wybory 2011. Media – Prawo – Społeczeństwo, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, 16 maja 2012 r.; *Zasada wolności prowadzenia kampanii wyborczej w wyborach samorządowych i jej ograniczenia w świetle Kodeksu wyborczego*- Konferencja Naukowa: Komunikowanie na poziomie samorządu terytorialnego, Instytut Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 22-23 maja 2012 r.; *Prawa wyborcze obywateli Unii Europejskiej a deficyt demokracji* – XIII Europejska Konferencja Naukowa: Europa XXI wieku. Europa i Unia Europejska wobec kryzysu. Diagnozy, rozwiązania i scenariusze na przyszłość, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Collegium Polonicum, Słubice 7-8 lutego 2013 r.; *Europejski model rozszerzenia praw wyborczych w wyborach samorządowych na obywateli państw trzecich. Możliwe kierunki rozwoju* – Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji 60. rocznicy wejścia w życie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka: Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka. Nowe rozwiązania – nowe wyzwania, Sejm RP, 22-23 kwietnia 2013 r.; *Zasada wolnych wyborów w świetle Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, VII. Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Systemy ochrony praw człowieka: europejski i azjatycki. Inspiracja uniwersalna – uwarunkowania kulturowe – bariery

realizacyjne, Sejm RP, Warszawa 13-15 kwietnia 2015 r.; *Standardy europejskie zasady równości wyborów a polskie prawo wyborcze i praktyka ustrojowa*, 59. Zjazd Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, Dwadzieścia lat obowiązywania Konstytucji RP: Polska myśl konstytucyjna a międzynarodowe standardy demokratyczne, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania, Kielce, 12-14 czerwca 2017 r.; *Prawo do głosowania w wyborach do brytyjskiej Izby Gmin. Ramy konstytucyjne a praktyka* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Ewolucja Systemu Politycznego: Demokracja przedstawicielska vs. Demokracja bezpośrednia w Polsce i Europie, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Collegium Polonicum, Słubice 30 listopada-1 grudnia 2017 r.; *Standardy prawa wyborczego w orzecznictwie polskiego Trybunału Konstytucyjnego* - X. Międzynarodowa Konferencja Naukowa - Powszechny i regionalne systemy ochrony praw człowieka 70 lat po proklamowaniu Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Osiągnięcia – bariery – nowe wyzwania i rozwiązania, Warszawa 23-24 kwietnia 2018 r.; *Prawa wyborcze w wyborach samorządowych. Rozważania wokół delimitacji zakresu politycznego pojęcia wspólnoty samorządowej*, Ogólnokrajowa Konferencja Naukowa *Samorząd w państwie demokratycznym. (Nie)ustalone granice władzy publicznej*, Jurata 26-28 września 2018 r.

Osobna część moich zainteresowań obejmuje problematykę zasady proporcjonalności wyborów. Tematykę tę poruszam w pracach: *Konstytucyjna zasada proporcjonalności wyborów i jej implementacja w prawie wyborczym do Sejmu RP*, [w:] *Konstytucja w państwie demokratycznym*, red. S. Patyra, M. Sadowski, K. Urbaniak, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2017, s. 211-241, gdzie poddałem analizie praktyczną stronę działania tej zasady w wyborach parlamentarnych; *Zasada proporcjonalności w samorządowym prawie wyborczym*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2018, nr 4, s. 37-56, w której analogiczną analizę przeprowadziłem w przypadku wyborów samorządowych oraz w rozdziale *Okręg wyborczy a realizacja zasady proporcjonalności i równości wyborów*, [w:] *Aktualne problemy prawa wyborczego*, Seria: Acta Iuridica Lebusana, vol. 1, red. B. Banaszak, A. Bisztyga, A. Feja-Paszkiewicz, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2015, s. 423-437, którego przedmiotem była rola okręgu wyborczego przy realizacji zasad równości i proporcjonalności wyborów. Problematyce proporcjonalności wyborów poświęciłem także osiem wystąpień konferencyjnych: *Między zasadą proporcjonalności a systemem większościowym. Spór o model systemu wyborczego do samorządu terytorialnego* - II Ogólnopolski Kongres Politologii – Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata,

Poznań, 19-21 września 2012 r.; *Zasada proporcjonalności w samorządowym prawie wyborczym w świetle regulacji kodeksowej*, Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa: Prawo wyborcze do organów samorządu terytorialnego po nowelizacji z 2018 r., Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu, Wydział Prawa i Administracji UAM, Państwowa Komisja Wyborcza, Krajowe Biuro Wyborcze, Poznań, 23 maja 2018 r.; *System wyborczy sensu stricto. Czyli co wiemy o wyniku wyborów do Sejmu w 2019 r. przed wyborami*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa z okazji 100-lecia pierwszych wyborów parlamentarnych w Polsce: Demokratyczne wybory. Prawo, standardy, gwarancje, praktyka, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Państwowa Komisja Wyborcza, Krajowe Biuro Wyborcze, Poznań 26-27 lutego 2019 r.; *Proporcjonalność wyborów do organów stanowiących miast na prawach powiatów a realizacja konstytucyjnej zasady równości wyborów samorządowych* - Konferencja Naukowa: Samorząd terytorialny w III Rzeczypospolitej – osiągnięcia, niepowodzenia i perspektywy rozwoju, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Poznań, 21-22 maja 2015 r.; *Okręg wyborczy a realizacja zasady proporcjonalności i równości wyborów* - 57 Zjazd Katedr Prawa Konstytucyjnego: Aktualne zagadnienia polskiego prawa wyborczego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 17-19 września 2015 r.; *Próg wyborczy w wyborach 2014-2015. Aspekty konstytucyjno-prawne oraz wpływ na wyniki wyborów* - Jubileuszowa Konferencja Naukowa z okazji 40-lecia Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa: Polskie wybory 2014-2015. Kontekst krajowy i międzynarodowy – przebieg rywalizacji – konsekwencje polityczne, Uniwersytet Śląski, Ustroń, 25-27 listopada 2015 r.; *Konstytucyjna zasada proporcjonalności wyborów a jej implementacja w prawie wyborczym do Sejmu RP* – Ogólnopolska Konferencja Samorządu Radców Prawnych: Konstytucja w państwie demokratycznym, Poznań 21-22 października 2016 r.; *Między proporcjonalnością a systemem większościowym. Rozważania o kompensacyjnych i mieszanych systemach wyborczych w państwach Europy Środkowowschodniej*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa - Ewolucja systemu politycznego w państwach Europy Środkowej i Wschodniej, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Słubice 17-18 listopada 2016 r.

W ramach prowadzonych badań zorganizowałem cztery konferencje naukowe poświęcone problematyce wyborów i prawa wyborczego: 1) Problemy ewolucji prawa i systemów wyborczych w Polsce i Europie - V Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego, UAM, Gułtowy k/Poznania, 27-28 marca 2012 r.; 2) Ogólnopolska Konferencja Naukowa:

Wybory i prawo wyborcze. Zagadnienia teorii i praktyki, Zakład Systemów Politycznych UAM, Państwowa Komisja Wyborcza, Krajowe Biuro Wyborcze, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu, Poznań, 25-26 października 2017 r.; 3) Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa: Prawo wyborcze do organów samorządu terytorialnego po nowelizacji z 2018 r., Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu, Wydział Prawa i Administracji UAM, Państwowa Komisja Wyborcza, Krajowe Biuro Wyborcze, Poznań, 23 maja 2018 r.; 4) Ogólnopolska Konferencja Naukowa z okazji 100-lecia pierwszych wyborów parlamentarnych w Polsce: Demokratyczne wybory. Prawo, standardy, gwarancje, praktyka, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Państwowa Komisja Wyborcza, Krajowe Biuro Wyborcze, Poznań 26-27 lutego 2019 r.

5.3. Dorobek z zakresu prawa konstytucyjnego (władza sądownicza)

Kolejnym polem badawczym, które podjąłem po uzyskaniu stopnia doktora była problematyka dotycząca władzy sądowniczej, w tym w szczególności sądownictwa konstytucyjnego. W ramach badań nad tą problematyką opublikowałem 3 książki pod moją redakcją: *Skarga konstytucyjna. Zagadnienia teorii i praktyki*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2015, s. 295, a także *Pytanie prawne sądu do Trybunału Konstytucyjnego. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, wydanie pierwsze - Poznań 2016 oraz drugie wydanie – Poznań 2018. Obok tego opublikowałem szereg artykułów i rozdziałów. W rozdziale *Ewolucja pozycji i kompetencji Trybunału Konstytucyjnego w Polsce po 1989 roku (wybrane zagadnienia)*, [w:] *Przemiany demokratyczne w Polsce*, red. A. Stelmach, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2013, s. 141-158, dokonałem analizy kompetencji Trybunału Konstytucyjnego, wskazując że uległy one znacznemu rozszerzeniu. Zwróciłem również uwagę, na doniosłość faktu odebrania mu uprawnienia do dokonywania powszechnie obowiązującej wykładni ustaw. Jak się okazało po kilkunastu latach instrument ten mógł być bardzo pomocny jako instytucja chroniąca jego niezależność. W rozdziale - *Wybór sędziów Trybunału Konstytucyjnego w świetle Konstytucji PRL oraz Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucje polskie z 1952 i 1997 roku: tradycja, instytucje, praktyka ustrojowa*, red. A. Materska-Sosnowska, T. Słomka, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2015, s. 160-175, poddałem analizie zasady wyboru sędziów Trybunału, zwracając uwagę na odmienności w przepisach konstytucyjnych dotyczących tego zagadnienia w świetle Konstytucji RP z 1997 r. i regulacji wcześniejszych. W książkach pod moją redakcją opublikowałem także analizy dotyczące specyfiki polskiego modelu skargi konstytucyjnej - *Model polskiej skargi konstytucyjnej na tle porównawczym*, [w:] *Skarga konstytucyjna*.

Zagadnienia teorii i praktyki, red. K. Urbaniak, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2015, s. 11-35 oraz zakresu podmiotowej przesłanki pytania prawnego sądu do Trybunału - *Podmiotowa przesłanka pytania prawnego*, [w:] *Pytanie prawne sądu do Trybunału Konstytucyjnego. Wybrane zagadnienia*, red. K. Urbaniak, Poznań 2016, s. 127-146 (s. 135-152 – drugie wydanie). Osobny tekst w monografii dotyczącej pytania prawnego poświęciłem Trybunałowi Konstytucyjnemu jako sądowi konstytucyjnemu, wskazując na niezbędne cechy charakteryzujące tego typu sąd - *Trybunał Konstytucyjny jako sąd konstytucyjny*, [w:] *Pytanie prawne sądu do Trybunału Konstytucyjnego. Wybrane zagadnienia*, red. K. Urbaniak, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2016, s. 15-42 (s. 15-44 – drugie wydanie). W kręgu problematyki władzy sadowniczej pozostają także dwa kolejne opracowania dotyczące sądownictwa w krajach anglosaskich - *Zasady podziału władzy w Wielkiej Brytanii*, [w:] *Zasady podziału władzy we współczesnych państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016, s. 88-103, gdzie poddano analizie problematykę brytyjskiego modelu podziału władz oraz rozdział - *Determinanty prawne, zwyczajowe i polityczne obsadzania urzędu sędziego Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych*, [w:] *Między Klio a Themis. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Sobczakowi*, red. J. Adamowski, K. Kakareko, T. Wallas, Wydawnictwo Naukowe Silva Rerum, Warszawa-Poznań 2016, s. 949-957, dotyczący zasad powoływania sędziów Sądu Najwyższego w USA.

Problematyka władzy sadowniczej była także przedmiotem moich wystąpień konferencyjnych: *Wybór sędziów sądów konstytucyjnych – Władza sadownicza w państwach europejskich* - III Seminarium Młodych Badaczy Prawa Konstytucyjnego, Waplewo k/ Olsztyna 5-7 kwietnia 2011 r.; *Model polskiej skargi konstytucyjnej na tle porównawczym – Konferencja Naukowo-Szkoleniowa: Skarga konstytucyjna. Zagadnienia teorii i praktyki*, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu, Poznań 15 październik 2012 r.; *Podmiotowa przesłanka pytania prawnego – Konferencja Naukowo – Szkoleniowa: Pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego*, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Sąd Okręgowy w Poznaniu, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu, Poznań 25 kwietnia 2013 r.; *Geneza i rozwój instytucji skargi konstytucyjnej w państwach Europy Środkowo – Wschodniej – Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Ewolucja systemu politycznego w nowych państwach członkowskich Unii Europejskiej*, Collegium Polonicum, Słubice 15-16 maja 2013 r.; *Powołanie Prezesa Trybunału Konstytucyjnego. Uwagi de lege lata i de lege ferenda – VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji*

50. rocznicy podpisania Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka oraz 35. rocznicy podpisania Afrykańskiej Karty Praw Człowieka i Ludów: Systemy ochrony praw człowieka: europejski i afrykańskie. Kontekst uniwersalny – specyfika regionalna – uwarunkowania realizacyjne, Sejm RP, Warszawa 18-19 kwietnia 2016 r.; *Spór o zakres kompetencji Trybunału Konstytucyjnego a system ochrony praw człowieka w Polsce* - VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji 55. rocznicy utworzenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i 45. rocznicy przyjęcia Amerykańskiej Konwencji Praw Człowieka: Modele ochrony praw człowieka: europejski i amerykański. Aksjologia – instytucje – efektywność, Sejm RP, Warszawa 9-11 kwietnia 2014 r.; *Polski model skargi konstytucyjnej a model ochrony praw człowieka* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Ochrona praw człowieka. Zagadnienia praktyczne, Wydział Prawa i Administracji UAM, Komisja Praw Człowieka Krajowej Izby Radców Prawnych, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu, Poznań, 8 grudnia 2015 r.; *Prawo do sądu w Wielkiej Brytanii* – Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Prawo do sądu w teorii i praktyce, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 21-23 października 2015 r.; *Trybunał Konstytucyjny jako organ bezpieczeństwa prawnego w Polsce. Wybrane problemy konstytucyjno-prawne i polityczne* – XVI Międzynarodowa Konferencja Naukowa Europa XXI Wieku: Bezpieczeństwo Europy, Unii Europejskiej i Polski w obliczu obecnych i przyszłych zagrożeń. Stan obecny i scenariusze na przyszłość, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Collegium Polonicum, Słubice 4-5 lutego 2016 r.; *Resign never, rarely die. Uwagi na tle procedury powoływania sędziów Sądu Najwyższego USA* - XIV Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego: Trzecia władza – problemy, wyzwania, osiągnięcia, Katedra Prawa Konstytucyjnego i Instytucji Politycznych, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, Jantar 11-13 października 2016 r.; *Podleganie sędziów Trybunału Konstytucyjnego tylko Konstytucji. Uwagi na kanwie stosowania art. 195 Konstytucji*, XIII Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego: Ślepe ścieżki ewolucji polskiego systemu konstytucyjnego, Uniwersytet Rzeszowski, Janów Lubelski, 15-17 kwietnia 2016 r.; *Independence of the judiciary and its guarantees in a democratic state*, International research and practical conference: The Problems and Prospects of High School and Economics Development in the XXI Century, Ministry of Education and Science of Ukraine, Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities (Ukraine), Rivne, 26-27 października 2017 r.; *Problem sytuacji prawnej Trybunału Konstytucyjnego*, Konferencja: Sędzia a konstytucja. Kryzys sądownictwa konstytucyjnego a rozproszona kontrola zgodności prawa z konstytucją, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Śląski, Katowice 3 marca 2017 r.;

Związanie sędziów Konstytucją, Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Aktualne problemy zawodów prawniczych, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. K. Puławskiego w Radomiu, Radom 11 stycznia 2019 r.

W ramach prowadzonych badań zorganizowałem dwie konferencje naukowe poświęcone problematyce sądownictwa konstytucyjnego: 1) Konferencja Naukowo-Szkoleniowa: Skarga konstytucyjna. Zagadnienia teorii i praktyki, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu, Poznań 15 października 2012 r.; 2) Konferencja Naukowo – Szkoleniowa: Pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Sąd Okręgowy w Poznaniu, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu, Poznań 25 kwietnia 2013 r.

5.4. Podsumowanie

Moja dotychczasowa działalność naukowa koncentrowała się wokół problematyki prawa konstytucyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem konstytucjonalizmu brytyjskiego, zagadnień prawa wyborczego oraz władzy sądowniczej. Łącząc dwa pierwsze nurty przygotowałem moją monografię habilitacyjną: *Reformy systemu wyborczego do Brytyjskiej Izby Gmin w XXI wieku. Ciągłość i zmiana w prawie wyborczym i praktyce ustrojowej*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2019

Jeśli chodzi o moje dalsze plany badawcze, to są one związane z problematyką zasady proporcjonalności wyborów. Zagadnieniu temu poświęciłem już kilka publikacji naukowych oraz referatów na konferencjach naukowych. Problematyka ta zasługuje na dalsze pogłębione prace badawcze, ze względu na doniosłe znaczenie ustrojowe. Pragnę kontynuować również moje badania na ustrojem brytyjskim, w szczególności nad specyfiką konstytucji brytyjskiej.

6. Sumaryczny *impact factor* publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania

7. Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

8. Wygłoszenie referatów na krajowych lub międzynarodowych konferencjach tematycznych – załącznik nr 9,

Kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta, zgodnie z § 5 rozporządzenia we wszystkich obszarach wiedzy.

1. Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych
2. Udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji – załącznik 7 i 9
3. Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami
4. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism
 - od 2012 r. członek Kolegium Redakcyjnego czasopisma „Przegląd Prawa Konstytucyjnego”
 - od 2014 r. sekretarz Redakcji kwartalnika „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe”
5. Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych – załącznik nr 8
6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych i opiece naukowej nad studentami i doktorantami – załącznik nr 7
7. Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich
8. Informacja o działalności popularyzującej naukę- załącznik nr 8
9. Wykonywanie ekspertyz i innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców
 - brałem udział w przygotowaniu reformy samorządu terytorialnego w 1998 r. (doradca podsekretarza stanu w MSWiA odpowiedzialnego za wprowadzenie reformy) – m. in. przygotowanie wstępnego projektu samorządowej ordynacji wyborczej, przygotowywanie

projektów aktów wykonawczych, uczestnictwo w pracach nad podziałem administracyjnym państwa,

- przygotowanie obywatelskiego projektu nowelizacji ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (okręgi jednomandatowe) we współpracy z Fundacją Batorego,
- przygotowanie (wspólnie z prof. S. Gebethnerem) rządowego projektu ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego, który stał się podstawą obowiązującej w latach 2004-2011 ustawy,
- ekspertyzy z zakresu prawa wyborczego dla Biura Studiów i Analiz Sejmu RP, MSWiA oraz KPRM,
- ekspertyzy dla Urzędu Miasta Poznania w zakresie prawa samorządu terytorialnego.

10. Udział w zespołach eksperckich i konkursowych

- zespół ekspercki ds. przygotowania projektu ustawy o wyborze członków Parlamentu Europejskiego w Polsce (2003),
- zespół konkursowy na najlepszą pracę magisterską z zakresu prawa konstytucyjnego i systemów politycznych – „Przegląd Prawa Konstytucyjnego”.
- członek Rady Wielkopolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia od 2012 roku (w latach 2012-2016 – przewodniczący).

Poznań, 30 kwietnia 2019 r.

dr Krzysztof Urbaniak